Motie Omgevingsrechtelijk sturen vanuit het energiesysteem

De Algemene Ledenvergadering van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, bijeen op 30 september 2026 van de ALV, te Lichtenvoorde

Inleiding
De beschikbaarheid van energie en netcapaciteit bepaalt mede waar woningen, bedrijven en maatschappelijke voorzieningen kunnen worden ontwikkeld. Energie is daarmee een belangrijk onderdeel van de ruimtelijke afwegingen waarvoor gemeenten verantwoordelijk zijn. Verder heeft de energietransitie steeds meer invloed op de inrichting van onze leefomgeving.

Gemeenten staan dicht bij inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties en zijn verantwoordelijk voor het in samenhang afwegen van belangen in de fysieke leefomgeving. Zij moeten daarom voldoende in staat zijn om **lokaal en integraal keuzes te maken**, waarbij energie wordt verbonden met wonen, economie, mobiliteit en andere maatschappelijke opgaven.

Het wetgevingstraject **Omgevingsrechtelijk sturen op het energiesysteem (ORSE)** bepaalt mede welke ruimte gemeenten daarvoor krijgen en hoe rollen en verantwoordelijkheden tussen rijk, provincies en gemeenten worden verdeeld. De VNG moet zich daarom inzetten voor een sterke gemeentelijke rol passend bij het subsidiariteitsbeginsel van de Omgevingswet. Uitgangspunt daarbij moet zijn: **lokaal, tenzij het een nationaal/provinciaal belang is én dit belang niet doelmatig en doeltreffend door gemeenten kan worden behartigd.**

Constaterende dat:

- gemeenten als eerste overheid verantwoordelijk zijn voor de fysieke leefomgeving en voor grote maatschappelijke opgaven zoals **wonen, economie, mobiliteit en de energie- en warmtetransitie**;
- onder de Omgevingswet bevoegdheden voor de fysieke leefomgeving zoveel mogelijk bij gemeenten zijn belegd en daarbij een samenhangende **verantwoordelijkheidsverdeling tussen gemeenten, provincies en het rijk** wordt gehanteerd;
- de beschikbaarheid van energie steeds bepalender wordt voor waar woningen, bedrijven, infrastructuur (mobiliteit) en maatschappelijke voorzieningen kunnen worden ontwikkeld;
- gemeenten daarom energie integraal moeten kunnen meewegen in hun ruimtelijke keuzes en daarbij **voldoende lokale zeggenschap en handelingsruimte** nodig hebben;
- het wetgevingstraject **Omgevingsrechtelijk sturen op het energiesysteem (ORSE)** rechtstreeks raakt aan de gemeentelijke ruimte om deze verantwoordelijkheid waar te maken;
- gemeenten alleen verantwoordelijkheid kunnen dragen als zij daarvoor ook **daadwerkelijk de bevoegdheden, beleidsruimte, informatie en middelen krijgen**;
- fundamentele vragen over de **systematiek, de interbestuurlijke rolverdeling** en de praktische en financiële uitvoerbaarheid van de voorgestelde wetgeving nog onvoldoende zijn uitgewerkt;

Bezoekadres
Burgemeester van der Dussenplein 1

E-mailadres
gemeente@hengelo.nl
Telefoonnummer
14-074

- in de RES-regio's gemeenten gezamenlijk optrekken bij integrale programmering van het regionale energiesysteem en daarmee laten zien dat **regionale samenwerking ook zonder doorslaggevende sturing van hogere overheden effectief is**;
- deze opgebouwde regionale samenwerking een belangrijke basis vormt voor democratisch gelegitimeerde keuzes die recht doen aan zowel gemeentelijke belangen als regionale opgaven;
- Overheden en netbeheerders in de Interbestuurlijke Samenwerkingsagenda Energiesysteem hebben vastgelegd, dat ook gemeentelijke en regionale regie onomstotelijk leidend is voor de koppeling tussen energie en ruimte en daarin keuzes te maken zijn op basis van één gezamenlijk energiebeeld;

Overwegende dat:

- een toekomstbestendig decentraal energiesysteem vraagt om een goede verbinding tussen **landelijke kaders en lokale en regionale kennis, uitvoeringskracht en democratische legitimiteit**;
- de verantwoordelijkheid voor de fysieke leefomgeving vraagt om **gemeentelijke regie en ruimte voor lokaal maatwerk**;
- een verschuiving van zeggenschap van gemeenten naar provincies, zoals nu wordt overwogen door het ministerie, alleen gerechtvaardigd is wanneer de aard en schaal van de opgave dit aantoonbaar noodzakelijk maken;
- gemeenten voldoende bevoegdheden, beleidsruimte, gegevens, kennis en financiële middelen nodig hebben om hun verantwoordelijkheid voor de fysieke leefomgeving en vanuit de lokale context (MS/LS netvlak, warmte, opwek en opslag) te kunnen sturen op het energiesysteem daadwerkelijk waar te maken;
- de verdere uitwerking van ORSE moet bijdragen aan een **meer integraal en decentraal energiesysteem**, waarin onder meer energie-infrastructuur, vraag, aanbod, opslag en flexibiliteit met ruimtelijke ontwikkeling kunnen worden verbonden;
- Een succesvolle energietransitie randvoorwaardelijk afhankelijk is van het principe van ‘één overheid’, waarbij de naleving van de gemaakte proces- en samenwerkingsafspraken — conform de door de ALV aangenomen VNG-resolutie Interbestuurlijke Samenwerkingsagenda Energiesysteem — als leidende bestuurlijke sturingsfilosofie moet worden gehanteerd;
- VNG op 24 juli een brief heeft gestuurd aan de ministers Van Veldhoven en Boekholt-O’Sullivan om haar zorgen te benoemen rondom het traject ORSE.

Verzoekt het VNG-bestuur om:

1. Vast te stellen dat bij de uitwerking van het wetsvoorstel een aantal principes in stand dienen te blijven waaronder het **subsidiariteitsbeginsel** conform Omgevingswet en dit actief bij de minister onder de aandacht te brengen;
2. De minister te verzoeken te komen met duidelijke kaders (voor de invulling van de gebiedsgerichte coördinerende taak bij provincies) waarmee de **positie van de gemeente in de ruimtelijke ordening is geborgd**.

Bezoekadres
Burgemeester van der Dussenplein 1

E-mailadres
gemeente@hengelo.nl
Telefoonnummer
14-074

3. Met de minister in gesprek te gaan over de mogelijke maatschappelijke gevolgen van dit wetgevingstraject. En daarbij op te roepen tot het starten van een **gezamenlijk onafhankelijk onderzoek naar de maatschappelijke en juridische gevolgen en gevolgen voor de uitvoering** van het aankomende conceptwetsvoorstel.
4. De ALV te informeren wanneer uit het onderzoek blijkt dat de r**ol en verantwoordelijkheid, in de ruimtelijke ordening, van gemeenten in het geding komt.**

En gaat over tot de orde van de dag.

Met vriendelijke groet,
namens burgemeester en wethouders van Hengelo,

gemeentesecretaris,
D. Lacroix

burgemeester,
S.W.J.G. Schelberg

Mede-indieners

Gemeente Arnhem

Ondersteunen

Gemeente Assen
Gemeente Enschede
Gemeente Heerlen
Gemeente Peel en Maas

Bezoekadres
Burgemeester van der Dussenplein 1

E-mailadres
gemeente@hengelo.nl
Telefoonnummer
14-074